

Datum 1 juni 2026
Onderwerp Woo-besluit
Behandeld door [redacted]
Ons kenmerk Z26-1318 / D26-17266
Uw kenmerk -
Bijlagen 2 (inclusief documentenset)

Geachte [redacted]

Op 4 februari 2026 heeft u een verzoek op grond van de Wet open overheid (Woo) ingediend. Uw verzoek ziet - kort gezegd - op inteelt bij grote grazers in de Oostvaardersplassen. De ontvangst van uw verzoek heb ik per brief van 24 februari 2026 bevestigd.

Besluit

Ik heb besloten tegemoet te komen aan uw verzoek en 9 documenten (deels) openbaar te maken. In de bijlage bij dit besluit treft u de documenten en een overzicht daarvan aan. Voor de duidelijkheid heb ik de bijlagen genummerd. De nummers op het overzicht komen overeen met de paginanummers van de documenten.

In de bijgevoegde stukken heb ik bepaalde informatie (deels) onleesbaar gemaakt. Voor de motivering daarvan verwijs ik u naar de overwegingen verderop in dit besluit. Per onleesbaar gemaakt onderdeel is zichtbaar op basis waarvan de informatie niet openbaar wordt gemaakt.

Ik stuur de documenten gelijk bij dit besluit mee, omdat ik nadat ik de zienswijze heb gelezen niet verwacht dat er bezwaar is tegen openbaarmaking van de documenten.

Wat aan dit besluit vooraf is gegaan

In de ontvangstbevestiging heb ik aangegeven dat ik uw verzoek zo lees, dat onder 'inteelt' de genetische diversiteit bij grote grazers moet worden verstaan. Daarom zou ik mijn zoekslag richten op documenten en onderzoeken die zien op de genetische diversiteit bij grote grazers in de Oostvaardersplassen. Indien u het niet met mijn lezing van uw verzoek eens was, kon u dat binnen 7 dagen na de datum van de ontvangstbevestiging laten weten. Aangezien ik geen reactie van u heb ontvangen, ben ik ervan uitgegaan dat mijn lezing van uw verzoek juist was.

Op 4 maart 2026 heb ik de beslissing op uw Woo-verzoek, op grond van artikel 4.4 lid 2 van de Woo, met twee weken uitgesteld. De reden hiervoor is dat de afhandeling van uw verzoek meer tijd in beslag nam dan gedacht.

Op 28 april 2026 heb ik een derde-belanghebbende om een zienswijze gevraagd, volgens art. 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). De derde-belanghebbende heeft een zienswijze over de openbaar te maken stukken ingediend. Ik heb de zienswijze in mijn beoordeling meegenomen.

Uw Woo-verzoek

In uw verzoek vraagt u om alle documenten die gaan over: *'inteelt (inclusief alle onderzoeken naar inteelt) grote grazers Oostvaardersplassen. Konikpaarden, heckrunderen en edelherten. Van 1996 tot en met heden'*.

Daarbij heeft u aangegeven specifiek op zoek te zijn naar:

'-Alle communicatie en documentatie en e-mails, gespreksverslagen, rapporten, foto's en whatsapp van Staatsbosbeheer.

-Alle communicatie en documentatie en e-mails, gespreksverslagen, rapporten, foto's en whatsapp tussen Staatsbosbeheer en WUR/ WENR.

-Alle communicatie en documentatie en e-mails, gespreksverslagen, rapporten, foto's en whatsapp tussen Staatsbosbeheer en Gezondheidsdienst voor Dieren.

-Alle communicatie en documentatie en e-mails, gespreksverslagen, rapporten, foto's en whatsapp tussen Staatsbosbeheer en Faculteit Utrecht.

-Alle communicatie en documentatie en e-mails, gespreksverslagen, rapporten, foto's en whatsapp tussen Staatsbosbeheer en Raad voor Dierenaangelegenheden. (RDA)

-Alle communicatie en documentatie en e-mails, gespreksverslagen, rapporten, foto's en whatsapp tussen Staatsbosbeheer en Stichting ARK.

-Alle communicatie en documentatie en e-mails, gespreksverslagen, rapporten, foto's en whatsapp tussen Staatsbosbeheer en alle betrokken organisaties, universiteiten, bedrijven en personen.'

Het moment waarop u uw verzoek heeft gedaan, heeft gevolgen voor naar welke documenten is gezocht. Een Woo-verzoek kan nooit gaan over documenten die na het opsturen van uw verzoek zijn opgesteld.¹ Dit houdt in dat documenten die later zijn gemaakt dan de datum van uw verzoek, 4 februari 2026, niet zijn meegenomen bij de behandeling van uw Woo-verzoek.

Resultaten onderzoek

Ik heb uitgebreid onderzoek gedaan of Staatsbosbeheer de documenten heeft waarop uw Woo-verzoek betrekking heeft. Ik heb hiervoor het (digitaal) archief, de systemen en de betrokken medewerkers geraadpleegd. Daarbij heb ik in ieder geval gebruik gemaakt van de zoektermen: *'genetische diversiteit', 'inteelt', 'Oostvaardersplassen', 'genetisch onderzoek', 'DNA', 'grote grazers', 'genetische variatie'* of een combinatie daarvan.

¹ ECLI:NL:RVS:2015:623.

Aan de betrokken medewerkers heb ik gevraagd te zoeken naar alle documenten en onderzoeken die zien op, of verband houden met, genetische diversiteit (inteeft) bij de grote grazers in de Oostvaardersplassen, vanaf 1996. In totaal heb ik 25 documenten aangetroffen die onder de reikwijdte van uw verzoek vallen.

Reeds openbaar

7 documenten zijn eerder bij een Woo-besluit uit 2025 openbaar gemaakt. Die documenten voeg ik om die reden niet nogmaals toe. De Woo is namelijk niet van toepassing is op documenten die al openbaar zijn. De betreffende documenten neem ik niet afzonderlijk op in het overzichtsdokument dat ik met dit besluit meestuur, omdat bij het betreffende besluit reeds een overzichtsdokument is opgenomen. Ik volsta daarom met een verwijzing naar het eerdere besluit.²

Daarnaast heb ik nog 5 documenten aangetroffen die reeds openbaar en voor iedereen beschikbaar zijn. Om u tegemoet te komen, heb ik de vindplaats van deze documenten in het overzichtsdokument, dat ik met dit besluit meestuur, opgenomen.

Processtukken

4 documenten kwalificeren als processtuk. Op grond van de bijlage van art. 8.8 Woo en art. 8:79 Algemene Wet Bestuursrecht (Awb), is de Woo dan niet van toepassing. Dat komt omdat er in het geval van processtukken sprake is van een bijzondere openbaarheidsregeling. Dat betekent dat het (al dan niet) openbaar worden van processtukken niet is geregeld in de Woo, maar in een andere wet. Van belang is daarbij dat deze documenten specifiek voor de rechterlijke procedure moeten zijn opgesteld. Na het bestuderen van de stukken, ben ik van mening dat de betreffende documenten aan deze voorwaarde voldoen. De Woo is daarom niet van toepassing. Ik maak de stukken daarom niet openbaar.

Overwegingen

Bij de documenten die ik wel openbaar maak, heb ik bepaalde informatie onleesbaar gemaakt. Hieronder is toegelicht op basis van welke uitzonderingsgronden ik dat heb gedaan. De gelakte informatie bestaat niet uit emissiegegevens, waardoor de uitzonderingsgronden van art. 5.1 en 5.2 Woo van toepassing zijn.

De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, art. 5.1, lid 2 sub e, Woo

De documenten die vallen onder uw verzoek, bevatten persoonsgegevens. Deze persoonsgegevens worden op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en sub e, Woo niet openbaar gemaakt als ik van mening ben dat het belang van openbaarheid niet opweegt tegen het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. In de documenten staan bijvoorbeeld voor- en achternamen, handtekeningen, telefoonnummers en e-mailadressen van personen die niet met hun functie in de openbaarheid treden. Van openbaarmaking hiervan wordt, in lijn met vaste rechtspraak, meestal afgezien.³ In het geval dat informatie zonder onevenredige inspanning tot een bepaald persoon is te herleiden, zoals bij een functietitel, heb ik ervoor gekozen deze informatie onleesbaar te maken.⁴ In een aantal gevallen heb ik om diezelfde reden een vermelding van de werkdagen onleesbaar gemaakt. Namen van personen die in hun functie in de openbaarheid treden worden wel openbaar gemaakt.

Het goed functioneren van de Staat, art. 5.1, lid 2 sub i, Woo

In een van de bestanden heb ik een e-mailadres van de provincie Flevoland onleesbaar gemaakt. Dit e-mailadres is niet openbaar en wordt alleen in specifieke gevallen verstrekt. Als ik deze informatie openbaar

² Het desbetreffende Woo-besluit is te raadplegen via: [20251107-woo-besluit-onderzoek-edelherten-oostvaardersplassen.pdf](https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/oostvaardersplassen/documenten/20251107-woo-besluit-onderzoek-edelherten-oostvaardersplassen.pdf). Het verzoek dat aan dat besluit vooraf is gegaan, overlapt qua onderwerp gedeeltelijk met dat van u.

³ ABRvS 31 januari 2018, ECLI:NL:RVS:2018:321.

⁴ ECLI:NL:RVS:2009:BJ8937.

maak, kan ik niet uitsluiten dat dit communicatiekanaal wordt verstoord doordat derden er (oneigenlijk) gebruik van maken. Daar is het betreffende e-mailadres niet voor bedoeld. De bescherming (van de gebruikers) tegen de potentiële hinder, vind ik in dit geval zwaarder wegen dan het belang van openbaarheid (van deze informatie). In mijn afweging betrek ik dat de onleesbaar gemaakte informatie niet raakt aan de inhoud van uw Woo-verzoek.

Persoonlijke beleidsopvattingen in stukken opgesteld voor intern beraad, art. 5.2 Woo

In de bij dit besluit opgenomen e-mailwisselingen, staan een aantal persoonlijke beleidsopvattingen. In de beleidsopvattingen wordt nagedacht over communicatie omtrent het onderzoek naar genetische variatie bij edelherten, en over een aantal rechterlijke vonnissen waar Staatsbosbeheer bij betrokken is. Op grond van artikel 5.2 eerste lid Woo, worden persoonlijke beleidsopvattingen in stukken opgesteld voor intern beraad niet openbaar gemaakt. Onder persoonlijke beleidsopvattingen vallen ambtelijk adviezen, visies, standpunten en overwegingen ten behoeve van intern beraad. Het gaat hier niet om feiten, prognoses, beleidsalternatieven, de gevolgen van beleidsalternatieven of andere onderdelen met een grotendeels openbaar karakter. Deze beperkingen zorgen ervoor dat ambtenaren een ongehinderde bijdrage kunnen leveren aan het interne beraad. Volgens vaste rechtspraak hoeven feitelijke gegevens ook niet openbaar te worden gemaakt, wanneer deze zodanig zijn verweven met de persoonlijke beleidsopvattingen, dat deze lastig van elkaar te scheiden zijn.⁵

Omdat ik het belangrijk vind dat ambtenaren zich intern kunnen blijven uitspreken, maak ik deze informatie niet openbaar. Het is in dit geval niet mogelijk de beleidsopvattingen in niet tot een persoon te herleiden vorm te verstrekken, omdat de personen in hun functie in de openbaarheid treden, of omdat uit de tekstgedeeltes is af te leiden welke functies de personen vervullen.

Buiten reikwijdte verzoek

Informatie die niet onder de reikwijdte van uw verzoek valt, maar wel in de documenten is opgenomen, maak ik niet openbaar.⁶ Deze passages zijn onleesbaar gemaakt. In dit geval gaat het om het agendapunt van het strategisch overleg die niet zien op het onderwerp van uw Woo-verzoek. Ook zijn een aantal mededelingen van persoonlijke aard buiten reikwijdte gesteld. In de bij dit besluit opgenomen e-mailwisselingen worden daarnaast een aantal rechtszaken en een bezwaarprocedure besproken die geen verband houden met de genetische diversiteit bij grote grazers in de Oostvaardersplassen. Om die reden maak ik deze informatie niet openbaar.

Rechtsmiddelen

Indien u het met dit besluit niet eens bent, kunt u binnen zes weken na verzending van dit besluit schriftelijk bezwaar maken. Ook een andere belanghebbende kan tegen dit besluit bezwaar maken. Het bezwaarschrift kan worden gestuurd aan de Directeur Staatsbosbeheer, Postbus 2, 3800 AA Amersfoort. Uw bezwaarschrift kunt u ook per e-mail versturen naar info@staatsbosbeheer.nl. U wordt verzocht een afschrift van dit besluit bij het bezwaarschrift te voegen.

Een bezwaarschrift moet zijn **ondertekend** en bevat tenminste:

- uw naam en adres;
- een datum;
- een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht;
- de redenen waarom u het niet eens bent met het besluit.

⁵ ECLI:NL:RVS:2018:314.

⁶ ECLI:NL:RVS:2018:1356.

Het niet voldoen aan deze eisen kan leiden tot **niet-ontvankelijkheid** van het bezwaarschrift. Dat betekent dat uw bezwaar niet inhoudelijk wordt behandeld.

Als u nog vragen heeft, kunt u contact opnemen met [redacted] of
Woo@staatsbosbeheer.nl.

Met vriendelijke groet,
de algemeen directeur Staatsbosbeheer, namens deze,

drs.ing. C.M.J. te Boome
directeur Terreinbeheer & Ontwikkeling (wnd)

Pagina	Naam / Kernwoorden	d.d. document	Openbaar gemaakt?	Zienswijze?
1	2023 07 10 agenda strategisch overleg OVP	10-7-2023	Ja, deels	Nee
5	2023 07 10 verslag strategisch overleg OVP	10-7-2023	Ja, deels	Nee
10	Dekking genetisch onderzoek Oostvaardersplassen	21-10-2025	Ja, deels	Nee
11	Fw Uitspraak van Afdeling in OVP-procedures	Vanaf 21-7-2025	Ja, deels	Pels Rijcken
18	Genetische diversiteit	10-7-2021	Ja, deels	Nee
22	Notitie genetische diversiteit edelherten	9-2-2023	Ja, deels	Nee
28	RE_genetische diversiteit populatieedelherten	Vanaf 20-3-2025	Ja, deels	Nee
31	RE_Handhavingsverzoek en bezwaar Stamina	18-6-2021	Ja, deels. Bijlage van document ziet niet op genetische diversiteit, en is daarom niet opgenomen.	Nee
33	Uitspraak genetische diversiteit	7-8-2025	Ja, deels	Nee
N.v.t.	Grote OVP QenA - zittingen 23 april 2025	23-4-2025	Nee. Document valt op grond van (bijlage bij) art. 8.8 Woo en 8:79 Awb buiten de reikwijdte van de Woo	Nee
N.v.t	D23-45376 Definitief besluit ontheffing doden edelherten in de OVP	6-12-2023	Reeds openbaar. Vindplaats: https://www.flevoland.nl/getmedia/5ebb54ef-a27f-4cfd-ad64-d4a6d35fd463/3202646-v2-Digitaal_toegankelijk_Definitief_besluit_ontheffing_doden_edelherten_in_de_OVP_vanaf_2024_DV.PDF	N.v.t
N.v.t.	D24-46855 E-mail 28 november 2024	28-11-2024	Nee. Document valt op grond van (bijlage bij) art. 8.8 Woo en 8:79 Awb buiten de reikwijdte van de Woo. In het processtuk is de notitie: 'Gunstige staat instandhouding edelherten Oostvaardersplassen' bijgevoegd. Deze notitie is reeds openbaar. De vindplaats van dit document is verderop in dit overzichtsdocument opgenomen.	N.v.t
N.v.t.	D24-49458 bijlage 1_ uitspraak zaaknummer UTR 24_1362 1793754_1_1	23-12-2024	Reeds openbaar. Vindplaats: https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBMNE:2024:7032	N.v.t
N.v.t.	D25-6560 Raad van State toevoeging stukken 28 februari 2025	27-2-2025	Nee. Document valt op grond van (bijlage bij) art. 8.8 Woo en 8:79 Awb buiten de reikwijdte van de Woo. In het processtuk is een bijlage toegevoegd die reeds openbaar is. Vindplaats: https://research-portal.uu.nl/ws/files/256802087/Literatuuronderzoek-Universiteit-Utrecht-anticonceptie-grote-grazers-Oostvaardersplassen-dvo.pdf	N.v.t
N.v.t.	D25-12186 reactie GS Flevoland	10-4-2025	Nee. Document valt op grond van (bijlage bij) art. 8.8 Woo en 8:79 Awb buiten de reikwijdte van de Woo.	N.v.t
N.v.t.	D25-31138 BIJLAGE1	23-7-2025	Reeds openbaar. Vindplaats: https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@152445/202103510-1-a2-en-202500629-1-a2/	N.v.t

N.v.t.	Herkomst en migratie van Nederlandse edelherten en wilde zwijnen	1-6-2016	Reeds openbaar: https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/11/Herkomst-en-migratie-van-Nederlandse-edelherten-en-wilde-zwijnen-Een-basiskaart-van-de-genetische-patronen-in-Nederland-en-omgeving-2016.pdf	N.v.t
N.v.t.	Notitie: Gunstige Staat van Instandhouding edelherten Oostvaardersplassen	1-5-2023	Reeds openbaar. Vindplaats: https://www.staatsbosbeheer.nl/-/media/oostvaardersplassen/oostvaardersplassen-beheer/oostvaardersplassen-instandhouding-edelherten.pdf	N.v.t

Voor intern beraad

agenda Strategisch overleg Oostvaardersplassen

10 juli 2023 9.00-10.00 teams

Deelnemers

Wout Neutel, Marjolijn van Egmond,

5.1.2.e

Joke Bijl,

5.1.2.e

Agenda lid:

Boudewijn Revis

Agenda

1. Vaststellen agenda
2. Mededelingen
3. Juridische zaken

BR

- c) Notitie genetische diversiteit edelherten (stvz, Marjolijn)

BR

4. Communicatie
5. Openbare orde
6. Lopende zaken

BR

- c. Projecten kerngebied

BR

7. Natura 2000-beheerplan stvz 5.1.2.e
8. Faunabeheerplan 2024/2029 stvz (Wout)
9. Bestuurlijk overleg
10. Verslag en actielijst (bijlage 1) strategisch overleg 12-06-2023
11. Rondvraag

Bijlage 1 Actielijst

Onderwerp	Actie	d.d. start	d.d. eind	actiehouder
BR				
Genetische diversiteit	Afronden notitie genetische diversiteit	12-6-2013	20-6-2023	Marjolijn
BR				

Bijlage 2 stand van zaken juridische procedures 5-1-2023.

	WAT	WIE	SVZ
BR			
BR			
BR			

Voor intern beraad

BR			
15.			

Voor intern beraad

Concept verslag Strategisch overleg Oostvaardersplassen
10 juli 2023 9.00-10.00 teams

Deelnemers

Marjolijn van Egmond, 5.1.2.e

afwezig

Joke Bijl, Wout Neutel,

Agenda lid:

Boudewijn Revis

Agenda

1. Vaststellen agenda
2. Mededelingen

BR

3. Juridische zaken

BR

- c) Notitie genetische diversiteit edelherten

Deze notitie wordt door 5.1.2.e naar de Raad van Staten gestuurd. We vragen aan 5.1.2.e om hem op de website te plaatsen.

BR

4. Communicatie
5. Openbare orde
6. Lopende zaken

BR

Voor intern beraad

7. Natura 2000-beheerplan

BR

8. Faunabeheerplan 2024/2029

9. Bestuurlijk overleg

BR

10. Verslag en actielijst (bijlage 1) strategisch overleg 12-06-2023

BR

11. Rondvraag

BR

Bijlage 1 Actielijst

Onderwerp	Actie	d.d. start	d.d. eind	actiehouders
BR				
Genetische diversiteit	Afronden notitie genetische diversiteit	12-6-2013	15-8-2023	Marjolijn
BR				

| | | |

Bijlage 2 stand van zaken juridische procedures 5-1-2023.

	WAT	WIE	SVZ
BR			

BR

15.			
-----	--	--	--

Gedeputeerde Staten van Flevoland
Postbus 55
8200 AB Lelystad
Per e-mail naar: 5.1.2.e @flevoland.nl

Datum 21 oktober 2025
Onderwerp Genetisch onderzoek Oostvaardersplassen
Behandeld door 5.1.2.e
Ons kenmerk Z19-1254 / D23-16437
Uw kenmerk 3165739
Bijlagen -

Geacht College,

Op 11 oktober 2023 hebben wij uw beschikking ontvangen voor de 'subsidieverlening 2024-2027 Extra werkzaamheden beleidskader OVP' (dossiernummer 3165739). Een van de activiteiten waarvoor deze subsidie is verleend, is het onderdeel populatiebeheer edelherten. Onlangs heeft u een wijzigingsbesluit genomen met betrekking tot de eerder aan de Faunabeheereenheid Flevoland verleende ontheffing voor het doden van edelherten met geweer (kenmerk 3193697). Aan deze ontheffing is een voorschrift toegevoegd dat wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd moet worden naar de genetische diversiteit van de populatie edelherten in de Oostvaardersplassen.

Als gebruiker van deze ontheffing heeft Staatsbosbeheer inmiddels aan de Universiteit van Amsterdam opdracht gegeven voor dit wetenschappelijke onderzoek. In overleg met u hebben wij besloten om in dit onderzoek ook de genetische diversiteit van de populatie heckrunderen en konikpaarden mee te nemen. Er is niet voorzien in dekking voor de kosten van het wetenschappelijke onderzoek van de Universiteit van Amsterdam. Wij stellen voor om de kosten te dekken vanuit bovengenoemde subsidie en vragen hiervoor uw akkoord. Wij sturen en vertrouwen er op om dit binnen het beschikbaar gestelde subsidiebedrag te realiseren. Indien bij afronding van de subsidie blijkt dat dat niet lukt, dan treden wij hier graag met u over in gesprek.

Als u nog vragen hebt dan kunt u contact opnemen met 5.1.2.e via 5.1.2.e of 5.1.2.e @staatsbosbeheer.nl.

Met vriendelijke groet,
de directeur Staatsbosbeheer, namens deze,

5.1.2.e

5.1.2.e 5.1.2.e

5.1.2.e

From: "5.1.2.e" 11 van 33
Sent: Thu, 24 Jul 2025 09:52:46 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "Bijl, Joke" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>;
"Tienkamp, Riena" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "Egmond, Marjolijn van" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: Fw: woensdag a.s. uitspraak van Afdeling in OVP-procedures [PRDF-11009911]

Verzonden vanaf [Outlook voor Android](#)

From: 5.1.2.e | Pels Rijcken <5.1.2.e@pelsrijcken.nl>
Sent: Wednesday, July 23, 2025 6:19:03 PM
To: <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Cc: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@flevoland.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@flevoland.nl>; 5.1.2.e | Pels Rijcken <5.1.2.e@pelsrijcken.nl>
Subject: RE: woensdag a.s. uitspraak van Afdeling in OVP-procedures [PRDF-11009911]

Dag 5.1.2.e

1. BR

2. 5.2.1 5.1.2.e

BR

Met vriendelijke groet,
5.1.2.e

5.1.2.e | 5.1.2.e | Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. | Bezuidenhoutseweg 57 | Postbus 11756, 2502 AT Den Haag |
5.1.2.e | 5.1.2.e@pelsrijcken.nl | www.pelsrijcken.nl | [LinkedIn](#)
 Printen, echt nodig?

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Verzonden: woensdag 23 juli 2025 11:56
Aan: 5.1.2.e | Pels Rijcken <5.1.2.e@pelsrijcken.nl>; 5.1.2.e | Pels Rijcken

<5.1.2.e [redacted]@pelsrijcken.nl>

12 van 33

CC: 5.1.2.e [redacted] <5.1.2.e [redacted]@staatsbosbeheer.nl>

Onderwerp: RE: woensdag a.s. uitspraak van Afdeling in OVP-procedures

Hallo 5.1.2.e [redacted] en 5.1.2.e [redacted]

Dank voor deze snelle terugkoppeling. Ik lees de uitspraken ook zo. Intern ga ik dit terugkoppelen en ook aanvullen met wat dat voor SBB betekent.

Twee vragen:

- 1) ^{BR} [redacted]
- 2) In de zaak van Stamina over genetische diversiteit blijft het besluit in stand en kan SBB de vergunning dus gebruiken. Maar let wel, op korte termijn moet worden gemonitord met het oog op lange termijn. Zien jullie dat ook zo?

^{BR} [redacted] Mijn collega 5.1.2.e [redacted] (cc) vervangt mij. Dus weet hem bij vragen te vinden. 5.1.2.e [redacted] denkt dan op de achtergrond mee □.

Groet,

5.1.2.e [redacted]

Van: 5.1.2.e [redacted] | Pels Rijcken <5.1.2.e [redacted]@pelsrijcken.nl>

Verzonden: woensdag 23 juli 2025 10:45

Aan: 5.1.2.e [redacted] <5.1.2.e [redacted]@flevoland.nl>; 5.1.2.e [redacted] <5.1.2.e [redacted]@flevoland.nl>; 5.1.2.e [redacted] <5.1.2.e [redacted]@flevoland.nl>; Egmond, Marjolijn van <5.1.2.e [redacted]@staatsbosbeheer.nl>;

5.1.2.e [redacted] <5.1.2.e [redacted]@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e [redacted] <5.1.2.e [redacted]@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e [redacted] |

FBE Flevoland <5.1.2.e [redacted]@fbeflevoland.nl>

CC: 5.1.2.e [redacted] | Pels Rijcken <5.1.2.e [redacted]@pelsrijcken.nl>

Onderwerp: RE: woensdag a.s. uitspraak van Afdeling in OVP-procedures

Beste allen,

Vanochtend heeft de Afdeling vier uitspraken gedaan inzake de Oostvaardersplassen:

BR

- Het hoger beroep van Stamina over de nieuwe ontheffing leidt tot een bestuurlijke lus, op het punt van de gunstige staat van instandhouding. De Afdeling concludeert:

11.6. Het college heeft met het Alterra-rapport en de Notitie dus niet aannemelijk gemaakt dat een populatie van 500 edelherten in de Oostvaardersplassen voldoende genetisch divers zou zijn. Deze tekortkoming kan niet worden ondervangen door maatregelen om de populatie te monitoren en/of het via natuurlijke of kunstmatige weg zorgen voor nieuwe dieren. Die maatregelen zijn niet vastgelegd in de aan de ontheffing verbonden voorschriften, zodat de tijdige uitvoering en instandhouding hiervan onvoldoende verzekerd zijn. De rechtbank heeft dan ook ten onrechte geoordeeld dat het college voldoende aannemelijk heeft gemaakt dat met de ontheffing geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populatie edelherten in de Oostvaardersplassen in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

5.2.1

Voor de bestuurlijke lus heeft GS 16 weken. Dat is dus tot 12 november 2025.

5.1.2.e deed het voorstel om het donderdag-overleg van morgen – wegens afwezigheden – te verplaatsen naar volgende week donderdag (dus 31 juli a.s.). Dat is wat ons betreft prima. Wij kunnen dan de uitspraken – en met name Stamina – grondig doornemen.

5.2.1

Wij spreken elkaar over 8 dagen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e en 5.1.2.e

5.1.2.e | 5.1.2.e | Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. | Bezuidenhoutseweg 57 | Postbus 11756, 2502 AT Den Haag |
5.1.2.e | 5.1.2.e | 5.1.2.e | @pelsrijcken.nl | www.pelsrijcken.nl |

 Printen, echt nodig?

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e @flevoland.nl>

Verzonden: dinsdag 22 juli 2025 11:18

Aan: 5.1.2.e | Pels Rijcken <5.1.2.e @pelsrijcken.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e @flevoland.nl>;

5.1.2.e <5.1.2.e @flevoland.nl>; Egmond, Marjolijn van

<5.1.2.e @staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e @staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e

<5.1.2.e @staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e | FBE Flevoland <5.1.2.e @fbeflevoland.nl>

CC: 5.1.2.e | Pels Rijcken <5.1.2.e @pelsrijcken.nl>

Onderwerp: RE: woensdag a.s. uitspraak van Afdeling in OVP-procedures [PRDF-11009911]

Hallo allemaal,

Dank voor de aankondiging, uiteraard heel benieuwd!

BR

BR

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

512e

natuur 5.1.2.e

5.1.2.e

Provincie Flevoland | Postbus 55 | 8000 AB Lelystad

Werkdagen: 5.1.2.e

Vragen over lopende zaken naar: 5.1.2.i@flevoland.nl

Vragen over exoten naar: exoten@flevoland.nl

Vragen over stikstof naar: stikstof@flevoland.nl

Van: 5.1.2.e | Pels Rijcken <5.1.2.e@pelsrijcken.nl>

Verzonden: maandag 21 juli 2025 15:42

Aan: [redacted] <[redacted]@flevoland.nl>; [redacted] <[redacted]@flevoland.nl>; [redacted]
[redacted] <[redacted]@flevoland.nl>; Egmond, Marjolijn van <[redacted]@staatsbosbeheer.nl>;
[redacted] <[redacted]@staatsbosbeheer.nl>; [redacted] <[redacted]@staatsbosbeheer.nl>;

FBE Flevoland <5.1.2.e@fbeflevoland.

CC: 5.1.2.e | Pels Rijcken 5.1.2.e @pelsrijcken.nl>

Onderwerp: woensdag a.s. uitspraak van Afdeling in OVP-procedures [PRDF-11009911]

Beste allen,

Woensdag a.s. doet de Afdeling uitspraak in de procedures die afgelopen april ter zitting behandeld zijn op de "grote OVP-zittingsdag". Het gaat om de volgende zaken:

- Hoger beroep van Stamina inzake (i) de oude ontheffing en (ii) de ontheffing vanaf 2024;

BR

Twee procedures van Stamina hebben ook een persaankondiging gekregen (handhavingsverzoek ten aanzien van het vangen van konikpaarden [[link](#)] en ontheffing voor het doden van edelherten vanaf 2024 [[link](#)]).

Gelet op bovenstaande lijkt het ons handig om het OVP-overleg op donderdagochtend door te laten gaan.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e en 5.1.2.e

5.1.2.e | 5.1.2.e | Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. | Bezuidenhoutseweg 57 | Postbus 11756, 2502 AT Den Haag |
5.1.2.e | 5.1.2.e | [@pelsrijcken.nl](#) | [www.pelsrijcken.nl](#) | [LinkedIn](#)

 Printen, echt nodig?

Dit bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Het bericht kan vertrouwelijke informatie bevatten waarvoor het beroepsgeheim van advocaat geldt. Als u dit bericht per abuis hebt ontvangen, wordt u verzocht het te vernietigen en de afzender te informeren. Alle werkzaamheden worden verricht op grond van een overeenkomst van opdracht als bedoeld in artikel 7:400 van het Burgerlijk Wetboek met de naamloze vennootschap Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V., gevestigd te Den Haag en ingeschreven in het Handelsregister onder nr. 27283716. Op de overeenkomst zijn de algemene voorwaarden van toepassing, die zijn gedeponeerd ter griffie rechtbank Den Haag onder nr. 2022-16. Daarin is een aansprakelijkheidsbeperking opgenomen. De algemene voorwaarden zijn te raadplegen op [www.pelsrijcken.nl/algemene-voorwaarden](#) en worden op verzoek langs elektronische weg of op andere wijze kosteloos aan u toegezonden.

This message is solely intended for the addressee and may contain information that is confidential and legally privileged. If you are not the intended recipient please notify the sender immediately and delete this message. All our services are performed by virtue of an agreement for the supply of services as referred to in Section 7:400 of the Dutch Civil Code between Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. and the client. Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. is a public limited company that is based in The Hague and registered with the Chamber of Commerce Haaglanden under number 27283716. All services provided are subject to our general terms and conditions which include a limitation of liability clause and are deposited with the District Court of The Hague under number 2022-16. Our general terms and conditions can be found on our website [www.pelsrijcken.nl/en/algemene-voorwaarden](#) and upon request we will provide you with a copy, free of charge.

disclaimer

<https://www.flevoland.nl/Content/Pages/Disclaimer-e-mail>

Dit bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Het bericht kan vertrouwelijke informatie bevatten waarvoor het beroepsgeheim van advocaat geldt. Als u dit bericht per abuis hebt ontvangen, wordt u verzocht het te vernietigen en de afzender te informeren. Alle werkzaamheden worden verricht op grond van een overeenkomst van opdracht als bedoeld in artikel 7:400 van het Burgerlijk Wetboek met de naamloze vennootschap Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V., gevestigd te Den Haag en ingeschreven in het Handelsregister onder nr. 27283716. Op de overeenkomst zijn de algemene voorwaarden van toepassing, die zijn gedeponeerd ter griffie rechtbank Den Haag onder nr. 2022-16. Daarin is een aansprakelijkheidsbeperking opgenomen. De algemene voorwaarden zijn te raadplegen op [www.pelsrijcken.nl/algemene-voorwaarden](#) en worden op verzoek langs elektronische weg of op andere wijze kosteloos aan u toegezonden.

This message is solely intended for the addressee and may contain information that is confidential and legally privileged. If you are not the intended recipient please notify the sender immediately and delete this message. All our services are performed by virtue of an agreement for the supply of services as referred to in Section 7:400 of the Dutch Civil Code between Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. and the client. Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. is a public limited company that is based in The Hague and registered with the Chamber of Commerce Haaglanden under number 27283716. All services provided are subject to our general terms and conditions which include a limitation of liability clause and are deposited with the District Court of The Hague under number 2022-16. Our general terms and conditions can be found on our website [www.pelsrijcken.nl/en/algemene-voorwaarden](#) and upon request we will provide you with a copy, free of charge.

Lees hier onze [Disclaimer](#)

Dit bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Het bericht kan vertrouwelijke informatie bevatten waarvoor het beroepsgeheim van advocaat geldt. Als u dit bericht per abuis hebt ontvangen, wordt u verzocht het te vernietigen en de afzender te informeren. Alle werkzaamheden worden verricht op grond van een overeenkomst van opdracht als bedoeld in artikel 7:400 van het Burgerlijk Wetboek met de naamloze vennootschap Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V., gevestigd te Den Haag en ingeschreven in het Handelsregister onder nr. 27283716. Op de overeenkomst zijn de algemene voorwaarden van toepassing, die zijn gedeponseed ter griffie rechtbank Den Haag onder nr. 2022-16. Daarin is een aansprakelijkheidsbeperking opgenomen. De algemene voorwaarden zijn te raadplegen op www.pelsrijcken.nl/algemene-voorwaarden en worden op verzoek langs elektronische weg of op andere wijze kosteloos aan u toegezonden.

This message is solely intended for the addressee and may contain information that is confidential and legally privileged. If you are not the intended recipient please notify the sender immediately and delete this message. All our services are performed by virtue of an agreement for the supply of services as referred to in Section 7:400 of the Dutch Civil Code between Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. and the client. Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. is a public limited company that is based in The Hague and registered with the Chamber of Commerce Haaglanden under number 27283716. All services provided are subject to our general terms and conditions which include a limitation of liability clause and are deposited with the District Court of The Hague under number 2022-16. Our general terms and conditions can be found on our website www.pelsrijcken.nl/en/algemene-voorwaarden and upon request we will provide you with a copy, free of charge.

From: "5.1.2.e" 18 van 33
Sent: Thu, 10 Jun 2021 17:02:59 +0200
To: ""5.1.2.e" | 5.1.2.e" <5.1.2.e@pelsrijcken.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@flevoland.nl>; "5.1.2.e" | 5.1.2.e" <5.1.2.e@pelsrijcken.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@flevoland.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@flevoland.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@sweco.nl>
Subject: genetische diversiteit

Beste Allemaal

Naar aanleiding van vanochtend heb ik met 5.1.2.e besproken wat wij weten en wat we kunnen inbrengen. 5.1.2.e biedt aan om de relevante literatuur ((inter)nationaal) te verzamelen en daar een conclusie op hoofdlijnen uit te destilleren. Geen advies hoe verder maar vooral een beeld of je kan stellen dat een populatie een bepaalde omvang moet hebben om genetische diversiteit te garanderen (kan dus zowel bevestigd als ontkent worden) en welke omvang dat dan is (kan zowel in aantal als niet bekend zijn). Dit natuurlijk gericht op in het wild levende populaties grazende zoogdieren in het wild, liefst hertachtigen.

Onze hypothese.

In een populatie waar geen natuurlijke uitwisseling is met andere populaties zal altijd een afname aan genetische diversiteit optreden.

Onze verwachten

Op basis van de literatuur kan je geen uitspraak doen bij welke minimale omvang van populatie nodig is om die afname tot een minimum beperkt te houden.

Zoals 5.1.2.e vanochtend al zei, je kunt ook erkennen dat iets het geval is.

Zonder tegenbericht ga ik er vanuit dat 5.1.2.e aan de slag kan met de literatuur studie.

Bij vragen mail me gerust

Met vriendelijke groet

5.1.2.e

5.1.2.e

Flevoland

5.1.2.e @staatsbosbeheer.nl | www.staatsbosbeheer.nl

5.1.2.e

[@staatsbosbeheer](https://twitter.com/staatsbosbeheer) | facebook.com/staatsbosbeheer | [staatsbosbeheer1](https://youtube.com/staatsbosbeheer1) | [staatsbosbeheer](https://instagram.com/staatsbosbeheer)

Magische momenten: **Het zit in onze natuur.**

Kijk op <http://bit.ly/VjXti3>

Van: 5.1.2.e Pels Rijcken [mailto:5.1.2.e @pelsrijcken.nl]

Verzonden: woensdag 9 juni 2021 11:00

Aan: 5.1.2.e Pels Rijcken ; 5.1.2.e

Onderwerp: RE: bezwaarschrift Stamina, tbv overleg donderdag, voor intern beraad [PRDF-11016314]

BR

BR

BR

5.1.2.e | advocaat | Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. | 5.1.2.e | Postbus 11756, 5.1.2.e Den Haag | +31 70 515 3264 | 5.1.2.e | sara.vanwinzum@pelsrijcken.nl | www.pelsrijcken.nl | [LinkedIn](#)
 Printen, echt nodig?

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e @staatsbosbeheer.nl>

Verzonden: dinsdag 8 juni 2021 18:22

Aan: '5.1.2.e' <5.1.2.e @flevoland.nl>; 5.1.2.e | 5.1.2.e
 <5.1.2.e @pelsrijcken.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e @staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e
 <5.1.2.e @flevoland.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e @staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e |
 5.1.2.e <5.1.2.e @pelsrijcken.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e @flevoland.nl>; 5.1.2.e
 <5.1.2.e @sweco.nl>

Onderwerp: bezwaarschrift Stamina, tbv overleg donderdag, voor intern beraad

BR

5.1.2.e

Disclaimer [Nederlands](#) [English](#)

Dit bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Het bericht kan vertrouwelijke informatie bevatten waarvoor het beroepsgeheim van advocaat of notaris geldt. Als u dit bericht per abuis hebt ontvangen, wordt u verzocht het te vernietigen en de afzender te informeren. Alle werkzaamheden worden verricht op grond van een overeenkomst van opdracht als bedoeld in artikel 7:400 van het Burgerlijk Wetboek met de naamloze vennootschap Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V., gevestigd te Den Haag en ingeschreven in het Handelsregister onder nr. 27283716. Op de overeenkomst zijn de algemene voorwaarden van toepassing, die zijn gedeponeerd ter griffie rechtbank Den Haag onder nr. 36/2020. Daarin is een aansprakelijkheidsbeperking opgenomen. De algemene voorwaarden zijn te raadplegen op www.pelsrijcken.nl/algemene-voorwaarden en worden op verzoek langs elektronische weg of op andere wijze kosteloos aan u toegezonden.

This message is solely intended for the addressee and may contain information that is confidential and legally privileged. If you are not the intended recipient please notify the sender immediately and delete this message. All our services are performed by virtue of an agreement for the supply of services as referred to in Section 7:400 of the Dutch Civil Code between Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. and the client. Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. is a public limited company that is based in The Hague and registered with the Chamber of Commerce Haaglanden under number 27283716. All services provided are subject to our general terms and conditions which include a limitation of liability clause and are deposited with the District Court of The Hague under number 36/2020. Our general terms and conditions can be found on our website www.pelsrijcken.nl/en/general-terms-and-conditions and upon request we will provide you with a copy, free of charge.

From: "5.1.2.e"
Sent: Thu, 9 Feb 2023 12:03:30 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e"
<5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: notitie genetische diversiteit edelherten
Attachments: GSvI_Notitie_V0.4_Concept opm 5.1.2.e.docx

Hallo 5.1.2.e en 5.1.2.e

Ik heb de nieuwe notitie over genetische diversiteit edelherten doorgenomen en voorzien van wijzigingen en aanvullingen. Misschien dat jullie in deze versie jullie opmerkingen/wijzigingen kunnen toevoegen en dan verder naar 5.1.2.e

Groeten,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Staatsbosbeheer / State Forestry Service

afdeling natuur & samenleving / department nature & society

E: 5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl

T: 5.1.2.e

Notitie: Gunstige Staat van Instandhouding edelherten Oostvaardersplassen

Februari 2023, V0.4

1. Aanleiding:

Stichting (Stamina) stelt dat de Gunstige Staat van Instandhouding van de edelherten (*Cervus elaphus*) populatie in het geding komt door de nieuwe beleidskaders voor de Oostvaardersplassen. In dit nieuwe beleidskader is gekozen voor een doelstand van 500 edelherten om biodiversiteit te herstellen.

In de Wet natuurbescherming, artikel 1.1 staat de Gunstige Staat van Instandhouding van een soort als volgt gedefinieerd: “staat van instandhouding van een soort waarvoor geldt dat:

- a. uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- b. het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- c. er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden”

Bovenstaande drie punten zullen in deze notitie besproken worden, met de nadruk op punt a.

A. Levensvatbare populatie voor de lange termijn

A.1 Inleiding

De minimale levensvatbare populatie (MVP, Minimum Viable Population) is de omvang die een populatie moet hebben om op de lange termijn levensvatbaar te zijn. Aangezien niet alle volwassen individuen deelnemen aan de voortplanting wordt er in de literatuur verschil gemaakt tussen een Werkelijk benodigde populatie-omvang (N) en een Effectieve populatie-omvang (N_e). De werkelijk benodigde populatie-omvang (N) zal altijd groter zijn dan de Effectieve populatie-omvang (N_e). Een populatie moet voldoende groot zijn om in het geval van ~~een~~ veranderende omstandigheden (habitatverlies, predatie, klimaat) en toevalsprocessen (veranderingen in demografie, genetische drift) het uitsterven van de populatie te voorkomen.

Op basis van genetische modellen is Franklin (1980) uitgekomen op de 50/500-regel, die nog steeds veel gebruikt wordt. Dit betekent dat bij een Effectieve populatiegrootte boven de 50 wordt verondersteld dat er op korte termijn geen risico is op uitsterven door verlies van genetische variatie. Boven de 500 wordt verondersteld dat zelfs op de lange termijn geen variatie verloren gaat en de populaties zich ook zal kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden in de toekomst (Franklin 1980). Echter, er is behoorlijk veel discussie onder wetenschappers over hoe de 50/500-regel te gebruiken voor het bepalen van de benodigde populatiegrootte voor een minimale levensvatbare populatie. Traill et al. (2007 en 2010) stelt dat voor sommige diersoorten een totale populatie van enkele duizenden individuen nodig is voor een levensvatbare populatie (gebaseerd op behoud van genetische variatie), maar zegt tegelijkertijd ook dat de daadwerkelijke minimale levensvatbare populatie omvang voornamelijk afhankelijk is van (veranderde) omstandigheden in de directe omgeving. Tegelijkertijd betwisten Flather et al (2011) en Jamieson (2012) de gebruikte modellen van Traill (2010) onder andere omdat dichtheidsafhankelijke processen (zoals voedselbeschikbaarheid en vruchtbaarheid) niet goed zijn meegenomen en er niet goed is gecorrigeerd voor onzekerheden in de data in de modellen.

A.2 Levensvatbare populatie, genetische diversiteit en gezondheid populatie

Bij de levensvatbaarheid van een populatie speelt genetische variatie en de mate waarin dit verandert een rol, ~~maar~~ Daarnaast geldt dat populatiegrootte en genetische diversiteit en genetische diversiteit en gezondheid ~~zijn~~ niet 1 op 1 ~~zijn~~ gecorreleerd (Jamieson et al., 2012). Er spelen veel factoren een rol die het risico op uitsterven bepalen en genetische diversiteit is er daar één van (Jamieson et al., 2012). Over het

algemeen geldt dat hoe kleiner een populatie hoe kwetsbaarder deze populaties is voor toevallige processen met risico op uitsterven. De Groot et al (2016) beschrijft ^{5.1.2.e} deze factoren uitgebreid ^{5.1.2.e} in het ^{5.1.2.e} Alterra-rapport 2724. Een toevallig proces is genetische drift: het per toeval verdwijnen van zeldzame genetische varianten doordat de dieren die deze genetische variant bezitten verdwijnen uit de populatie. Daarnaast is er in een kleine populatie een mogelijke toename van paring tussen genetische ^{5.1.2.e} verwanten ^{5.1.2.e} individuen ^{5.1.2.e} (inteeft). ^{5.1.2.e} Bij inteeft neemt de kans toe dat bij een jong dier twee genen, één afkomstig van de vader en één van de moeder, gelijk zijn. Het jonge dier is dan homozygoot voor dat gen. Als het ^{5.1.2.e} homozygote gen een mutatie in zich draagt waardoor het niet goed kan functioneren kan dat bijvoorbeeld betekenen dat het dier minder levensvatbaar is doordat de vruchtbaar afneemt, het dier vatbaarder is voor ziekten, of morfologische afwijkingen optreden, etc. Als meer dieren te maken krijgen met de effecten van inteeft en de homozygotie voor verschillende genen per individu toeneemt, dan vergroot dat, in combinatie met andere factoren (zie hierboven), hoe minder genetische variatie in een populatie, hoe groter de kans op inteeft. Mocht er sprake zijn van afname in genetische variatie als gevolg van inteeft dan kan dat op termijn resulteren in morfologische afwijkingen (overbeet) en problemen met reproductie en overleving (inteeftdepressie), wat de kans op uitsterven ^{5.1.2.e} vergroot (Zachos et al., 2007).

Commented ^{5.1.2.e} Kan weg, is dubbelop als je al de literatuurverwijzing hebt gedaan aan het begin van de zin.

Oostvaardersplassen

In 2016 is het meest recente rapport gepubliceerd ^{5.1.2.e} (Alterra-rapport 2724) waarin de genetische samenstelling van alle Nederlandse populaties edelherten wordt vergeleken met de belangrijkste grenspopulaties in België en Duitsland (De Groot et al, 2016). Voor deze analyse zijn van de edelherten in de Oostvaardersplassen DNA-samples uit 2007 gebruikt. Uit de analyse komt het volgende:

Commented ^{5.1.2.e} Dit kan er uit. De verwijzing naar dat rapport staat aan het eind van de zin op de juiste wijze.

“Al met al ontstaat hieruit de indruk dat in de Oostvaardersplassen en in diverse deelpopulaties op de Veluwe de diversiteit en heterozygositeit niet wezenlijk afwijken van de situatie in uitgestrekte hertenpopulaties in onze buurlanden, die naar alle waarschijnlijkheid in een duurzame staat verkeren. Dit suggereert dat in de Oostvaardersplassen en op de Veluwe momenteel *(red. i.e. 2016)* sprake is van genetisch vitale hertenpopulaties.”

Deze genetisch vitale populatie edelherten in de Oostvaardersplassen is ontstaan doordat ^{5.1.2.e} tijdens het ^{5.1.2.e} proces van herintroductie in de Oostvaardersplassen 42 individuen van verschillende Europese hertenpopulaties (Groot-Brittannië, Oost-Europa en de Veluwe) zijn uitgezet, zodat de startpopulatie een grote genetische diversiteit had. Uit een DNA-onderzoek met monsters uit 2007 (De Groot et al. 2016) blijkt dat in de Oostvaardersplassen de genetische diversiteit en de heterozygositeit binnen de populatie edelherten nog steeds hoog was en niet wezenlijk afweek van de situatie bij naar alle waarschijnlijkheid duurzame populaties in België en Duitsland (De Groot et al, 2016). Bovendien blijkt uit het rapport van De Groot ^{5.1.2.e} et al. (2016) ook niet dat zij zich in 2016 zorgen maakten over de genetische variatie voor de nabije toekomst. ^{5.1.2.e} Zoals staat opgetekend in het Alterra-rapport 2724:

Commented ^{5.1.2.e} Dit is in feite een herhaling van de zin erboven en kan dan dus weg. Voorgaande zin met “.” eindigen

“Met betrekking tot de herten in de Oostvaarderplassen lijkt er vooralsnog geen reden tot zorg: deze populatie kent momenteel een relatief hoge variatie en vertoont geen tekenen van inteeft., en het lijkt erop dat een flink deel van deze variatie nog altijd behouden is gebleven.”

Bovendien ^{5.1.2.e} staat in de conclusies van het Alterra-rapport 2724 opgetekend concluderen De Groot et al. (2016):

“Vergeleken met omvangrijke edelhertenpopulaties in omvangrijke bosgebieden elders in West-Europa, lijken de genetische diversiteit en heterozygositeit onder edelherten op de Veluwe vrijwel gelijkwaardig te zijn, en in de Oostvaardersplassen zelfs relatief hoog te zijn. Van een zorgwekkend niveau van genetische verarming of inteeft in de populaties lijkt hier op dit moment geen sprake.”

Commented ^{5.1.2.e} Ik zou die literatuurverwijzing steeds hetzelfde houden en het is gebruikelijk om de auteur te noemen gevolgd door het jaartal. Ik zou die verwijzing naar Alterra rapport 2724 er uit halen, dat staat bij de referenties.

Sinds 2007 is edelhertenpopulatie van 1750 individuen door voortplanting gestegen naar 2650 individuen in 2017 en vervolgens gedaald naar een stand van 1600 individuen in 2022 (telgegevens van 1 mei dat jaar). Het is niet bekend hoe de genetische variatie van de edelherten in de Oostvaardersplassen zich na 2007 heeft ontwikkeld. Eveneens is nog niet bekend wat het effect van het huidige populatiebeheer (controle op

aantallen) op de genetische diversiteit is. Wel is een van de aanbevelingen van De Groot (2016) om te monitoren of en hoe de genetische variatie achteruit gaat om vroegtijdig signalen van inteelt op te pikken:

“Vervolgens is gerichte monitoring aan te bevelen om eventuele genetische verarming of inteelt op tijd te signaleren”

Er wordt niet specifiek vermeld welke periodiek geadviseerd wordt voor de Oostvaardersplassen, maar voor de Veluwe wordt “bijvoorbeeld eens per 10 jaar” geadviseerd (De Groot et al., 2016):

Daarnaast gaat Belangrijk om mee te nemen is dat het niet alleen gaat om genetische diversiteit en de veranderingen daarin, maar vooral ook om de relatie tussen aantallen dieren, de genetische diversiteit en de vitaliteit van de dieren en daarmee de levensvatbaarheid van de populatie. Hoe deze relatie er precies uit ziet en hoe dit zich verder zal ontwikkelen is niet bekend. Wel blijkt uit alle gezondheidsrapporten dat de edelherten in de Oostvaardersplassen vitaal zijn. In het meest recente gezondheidsrapport (23-01-2023) meldt de dierenarts dat de edelherten in goede conditie zijn, de gangen goed zijn en ze alert gedrag vertonen.

Een voorbeeld van effecten van inteelt zijn gevonden in een door habitatfragmentatie geïsoleerde populatie edelherten in het Duitse Sleeswijk-Holstein (Duitsland; Zachos et al., 2007). Deze populatie is rond 1870 ontstaan na de migratie van 6-8 individuen uit een naburige populatie en bestond in 2007 uit ~50 individuen. In de populatie zijn zo'n 130 jaar later morfologische misvormingen aangetroffen zoals een overbeet (onderkaak korter dan bovenkaak). Zo'n misvorming is na alle waarschijnlijkheid een gevolg van inteelt, doordat er in de afgelopen 30-40 jaar geen genetische uitwisseling met andere populaties heeft plaatsgevonden (Zachos et al., 2007). Het is aannemelijk dat de edelhertenpopulatie in de Oostvaardersplassen voorlopig niet het inteelt-scenario van Sleeswijk-Holstein wacht, aangezien de edelherten in de Oostvaardersplassen nog niet zo lang geïsoleerd is en bovendien de start-populatie genetisch zeer divers was en uit het rapport van De Groot et al. (2016) blijkt ze zich in 2016 nog geen zorgen maakten om de genetische diversiteit.

A.3 Minimale Levensvatbare populatie

Voor de grootte van de minimale levensvatbare populatie bestaan verschillende getallen, afhankelijk van de situatie. Van der Grift et al. (2018) geven aan dat voor een 'open' populatie (dieren kunnen vrij uitwisselen met andere populaties) een omvang van 400 edelherten voldoende is voor een N_e van 50 individuen. In een populatie die wordt begrensd waardoor spontane uitwisseling met andere deelpopulaties niet mogelijk is, wordt door Van der Grift et al. (2018) een populatieomvang van 4000 edelherten geadviseerd ($N_e = 500$). De omrekeningsfactor die Van der Grift et al. (2018) gebruikten, dat 1 op de 8 edelherten (N_e/N) bijdraagt aan de voortplanting, is gebaseerd op twee studies (Italië en Noord-Amerika) waar de N_e van de desbetreffende hertpopulatie is geschat aan de hand van modellen. Of deze omrekeningsfactor ook gebruikt kan worden voor de edelhertpopulatie in de Oostvaardersplassen is niet duidelijk. In de Oostvaardersplassen draagt 90% van de herten bij aan de voortplanting, bij de herten gaat het om enkele tientallen (exacte aantallen onbekend). Impliciet kan zou uit het verhaal van Van der Grift et al (2018) kunnen worden afgeleid dat vanwege de isolatie in de Oostvaardersplassen, 4000 individuen wenselijk is voor een levensvatbare populatie op de lange termijn als er sprake zou zijn van een continu gesloten populatie en er ook niet actief individuen uit andere deelpopulaties in Nederland of Europa regelmatig geïntroduceerd zouden worden om de genetische diversiteit op peil te houden.

Hoewel de edelhertpopulatie van de Oostvaardersplassen momenteel geïsoleerd is, kan spontane uitwisseling wel een toekomstig scenario zijn: er zijn al edelherten van de Veluwe de Randmeren overgestoken en hebben zich gevestigd in de Randmeerbossen op ~20 km afstand van de populatie in de Oostvaardersplassen. Deze edelherten kunnen nu al in principe via speciale 'inspring'-poorten in de Oostvaardersplassen komen. Spontane genetische uitwisseling met andere deelpopulaties zou in de toekomst dus tot de mogelijkheden kunnen behoren. Mocht spontane migratie niet tot stand komen dan kan er als alternatief kunstmatig voor uitwisseling tussen de verschillende deelpopulaties edelherten in Nederland gezorgd worden, waardoor in feite een kunstmatige open populatie ontstaat. Dit kan door

Commented ^{5.1.2.e} Dit is in feite niet relevant. Het gaat om het vaststellen hoe het nu is.

Commented ^{5.1.2.e} Idem als vorige opmerking

middel van bijplaatsen van herten die bijdragen aan de voortplanting. Het bijplaatsen van een hert per generatie zou voldoende zijn om eenzelfde levensvatbaarheid te houden in een geïsoleerde populatie in vergelijking met een open populatie (Van der Grift [et al.](#), 2018). Als de deelpopulatie via spontane of kunstmatige uitwisseling 'vers bloed' krijgt is een N_e van 50 individuen (totale populatie omvang van 400 individuen) voldoende voor het behoud van een levensvatbare populatie op de lange termijn. Met de doelstand van 500 individuen in de Oostvaardersplassen is de populatie dus voldoende voor de lange termijn.

Een andere benadering voor de grootte van een levensvatbare populatie wordt gegeven door Kuiters et al. (2017). Kuiters et al. (2017) definiëren een levensvatbare populatie damherten als een populatie waarbij de kans op uitsterven niet groter is dan 5% binnen een termijn van 100 jaar. Volgens Kuiters et al. (2017) is de minimale omvang voor een levensvatbare populatie damherten 150 individuen voor de komende 100 jaar. Als men deze definitie toepast op de edelherten in de Oostvaardersplassen zit de doelstand van 500 individuen daar ver boven.

A.4 Conclusie

Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de genetische diversiteit van de startpopulatie in 1992 en van de populatie in 2016 nog voldoende groot was en dat de levensvatbaarheid van de populatie edelherten in de Oostvaardersplassen niet in het geding hoeft te komen. Hoewel de populatie nu geïsoleerd is, lijken er in de nabije toekomst kansen te liggen voor uitwisseling met andere deelpopulaties. Mocht op termijn blijken dat spontane uitwisseling met andere populaties niet op gang komt, dat de populatie-omvang in de Oostvaardersplassen te klein is of en dat er aanwijzingen zijn van sterke achteruitgang in genetische variatie, dan kan dit verholpen worden door het bijplaatsen van mannetjes die actief deelnemen aan de voortplanting om het effect van uitwisseling tussen (deel)populaties kunstmatig na te bootsen.

Commented ^{5.1.2.e} Dit kun je weglaten, want dat komt terug in het volgende deel van de zin: aanwijzingen van achteruitgang genetische. Dat is waar het om gaat en niet of de populatie te klein is, want was is dan te klein en dat is een discussie waar je niet uit komt.

En hier gaat het er om dat bij uitblijven spontane uitwisseling in combinatie met aanwijzingen voor afname genetische diversiteit, er nog een andere optie is om het te voorkomen en dat is bijplaatsen van herten

Commented ^{5.1.2.e} Kan er uit. Je hoeft dit maar één keer te doen bij de eerste keer dat je de soort noemt en dat is al in de inleiding gebeurt

B. Natuurlijke verspreidingsgebied edelherten

Oorspronkelijk ~~komt~~ kwamt het edelhert in heel Nederland voor. Momenteel komen er edelhertpopulaties voor op de Veluwe, in de Oostvaardersplassen (1992) en een populatie die niet de status 'wild' heeft in het Weerterbos (2005). Zo af en toe loopt er een edelhert op de Utrechtse heuvelrug of aan de grens van het Duits Reichswald. Sinds een paar jaar loopt er een enkel individu in Drenthe en zijn er aantal individuen van de Veluwe gevestigd in de Randmeerbossen van Flevoland. Het natuurlijke verspreidingsgebied van het edelhert (*Cervus elaphus*) in Nederland is door het nieuwe Beleidskader niet gewijzigd.

C. Voldoende geschikt habitat

Ook op de lange termijn zal er naar verwachting voldoende geschikt habitat zijn voor een populatie edelherten in de Oostvaardersplassen. Door uitvoering van het nieuwe Beleidskaders zal de habitatgeschiktheid niet afnemen. In de periode na introductie in 1992 is gebleken dat de edelherten van alle landschapstypen die voorkwamen gebruik maakten en dat zij destijds een sterke voorkeur hadden voor de meer gesloten landschapstypen met ruigten, struweel en bos (Cornelissen en Vulink 1996).

Literatuurlijst

[Cornelissen, P., en J.T. Vulink. 1996. Edelherten en reeën in de Oostvaardersplassen. Flevobereicht nr. 397. Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied.](#)

De Groot, G.A., G-J. Spek, J. Bovenschen, I. Laros, T. van Meel, J.F. de Jong en H.A.H. Jansman, 2016. *Herkomst en migratie van Nederlandse edelherten en wilde zwijnen; Een basiskaart van de genetische patronen in Nederland en omgeving*. Wageningen, Alterra Wageningen UR (University & Research centre), Alterra-rapport 2724. 72 blz.; 12 fig.; 8 tab.; 45 ref.

Faunabeheerplan Grote Hoefdieren 2019-2025, Faunabeheereenheid Gelderland

Flather, C.H., Hayward, G.D., Beissinger, S.R., Stephens, P.A. (2011) Minimum viable populations: is there a 'magic number' for conservation practitioners? *Trends in Ecology and Evolution* 26:6 307-316

Franklin, I.R. Evolutionary change in small populations.. In: Soule, M.E.; Wilcox, B.A. (eds), editor/s. *Conservation Biology - An evolutionary-ecological perspective..* Sunderland, Massachusetts: Sinauer Associates, U.S.A.; 1980. 135-149. <http://hdl.handle.net/102.100.100/293218?index=1>

Jamieson, I.G., Allendorf, F.W. (2012) How does the 50/500 rule apply to MVPs? *Trends in Ecology and Evolution*, 27:10 578-584

Trail L. W., Bradshaw, C.J.A., Brook, B.W. (2007) Minimum viable population size: A meta-analysis of 30 years of published estimates. *Biological Conservation* 139: 159-166

Trail, L.W., Brook, B.W., Frankham, R.R., Bradshaw, J.A.C. (2009) Pragmatic population viability targets in a rapidly changing world. *Biological Conservation* doi:[10.1016/j.biocon.2009.09.001](https://doi.org/10.1016/j.biocon.2009.09.001)

Van der Grift, E.A., A.G.M Schotman, H.A.H. Jansman & G.A. de Groot, 2018. Uitplaatsing van grote grazers uit de Oostvaardersplassen; Een quickscan van potentiële uitzetgebieden. Wageningen, Wageningen Environmental Research, Rapport 2903. 34 blz.; 0 fig.; 1tab.; 56 ref.

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen. 23 Januari 2023. Openbare informatie via: <https://www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-de-natuur/locaties/oostvaardersplassen/links-en-downloads>

Zachos F.E., Althoff C., v. Steynitz Y., Eckert I., Hartl, G.B. 2007. Genetic analysis of an isolated red deer (*Cervus elaphus*) population showing signs of inbreeding depression. *European Journal of Wildlife Research* 53:61-67

From: "Egmond, Marjolijn van" 28 van 33
Sent: Tue, 25 Mar 2025 14:06:59 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e
<5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Cc: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: RE: genetische diversiteit populatie edelherten

Hi

5.2.1

De vorige keer (december 2024, procedure bij rechtbank) heb ik in overleg met 5.1.2.e deze tekst gemaild:

Ik heb met de 5.1.2.e overlegd of wij onderzoek zouden gaan willen doen. Op lange termijn zijn we bereid om een dergelijk onderzoek uit te voeren. We willen het dan wel goed aanpakken dus dat vraagt ook wel het een ander in de voorbereiding. Verder moet het ook financieel haalbaar zijn. De voorkeur vanuit 5.1.2.e is om de bereidheid vrijdag uit te spreken als dit de procedure ten goede komt maar om ons niet een juridische harde verplichting op de hals te halen.

In het overleg voorafgaand aan de zitting bij de rechtbank heb je 5.1.2.e ook de ruimte gegeven om te zeggen dat ook wij een dergelijk onderzoek interessant en zinvol vinden en dat we hier richting de volgende ontheffing voor afschot van de edelherten de wijze van en de haalbaarheid van een onderzoek naar genetische variatie zullen onderzoeken. Voor deze ontheffingsperiode zien we dit probleem (inteelt) niet.

5.2.1

Hartelijke groet

Marjolijn

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Verzonden: maandag 24 maart 2025 09:50
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
CC: Egmond, Marjolijn van <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Onderwerp: RE: genetische diversiteit populatie edelherten

Hai 5.1.2.e

5.2.1

Groet,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Verzonden: donderdag 20 maart 2025 11:25
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
CC: Egmond, Marjolijn van <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Onderwerp: genetische diversiteit populatie edelherten

Hoi 5.1.2.e

In het juridisch overleg is de vraag getseld hoe we onderzoek doen naar de genetische diversiteit van de edelherten. Probleem is dat als we iets warnemen bv doordat er twee jaar op rij veel natuurlijke abortussen zijn, dan ben je eigenlijk te laat.

Het idee is dat we (als er naar gevraagd wordt) concreet aangeven wanneer we wat doen en zo dat we op tijd zijn. Ik heb aangegeven dat we dat zo min mogelijk moeten toezeggen om te voorkomen dat er bij beheer weer een extra klus komt. Maar toch als ze doorvragen wat dan...

In samenspraak met 5.1.2.e is het hoog tijd om een onderzoek te doen. (de gegevens van 5.1.2.e zijn uit 2008) Daar zijn 2 opties:

1 we gaan nu een onderzoek in de OVP laten doen en vragen advies over om de hoeveel jaar dat herhaalt moet worden.

2 We proberen landelijk met LVVN de studie van 5.1.2.e te herhalen (dan vergelijk je OVP met andere gebieden en krijg je een beeld van hoe snel de genetische verarming op kan treden. Daar kun je dan mee bekijken hoe vaak je het onderzoek zou moeten herhalen).

5.2.1

De vraag is of de provincie mee wil doen betalen/trekken. Uiteindelijk zijn zij degen waar de zaak tegen aangespannen wordt. Hadden we dit al niet eens met ^{5.1.2.e} besproken?

Vanuit Pels de vraag of we over twee weken in 2 zinnen iets SMARTS durven te zeggen. Mijn voorstel...

5.2.1

Wat vind jij ervan?

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

Staatsbosbeheer

team Advies & Projecten (FI) | provinciale eenheid Flevoland

E ^{5.1.2.e} [@staatsbosbeheer.nl](mailto:5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl)

M ^{5.1.2.e}

Locatie: Lelystad

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort
postbus 2 | 3800 AA | Amersfoort

From: "5.1.2.e" 31 van 33
Sent: Fri, 18 Jun 2021 11:32:47 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: RE: Handhavingsverzoek en bezwaar Stamina paarden in de vangweide; TER INFO

Hoi 5.1.2.e

Wat de populatie genetische diversiteit betreft, kloot het volgende? Want dan zou genetische diversiteit geen issue zijn voor de staat van instandhouding. Dat sluit ook aan bij populaties als de bever, otter, edelhert, damhert zie allemaal ver onder de 4000 zitten.

De provincie dient bij het verlenen van ontheffingen en vrijstellingen en het geven van opdrachten rekening te houden met de staat van instandhouding.

In de Wet natuurbescherming (artikel 1.1) staat de gunstige staat van instandhouding als volgt gedefinieerd:

de staat van instandhouding van een soort is gunstig als:

- a. uit populatie dynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven,
- b. het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- c. er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Van: 5.1.2.e
Verzonden: vrijdag 18 juni 2021 11:03
Aan: Egmond, Marjolijn van ; 5.1.2.e ; 5.1.2.e
CC: Bijl, Joke
Onderwerp: Handhavingsverzoek en bezwaar Stamina paarden in de vangweide; TER INFO
Urgentie: Hoog

Beste collega's,

Bijgaand ter informatie het handhavingsverzoek, tevens bezwaar, van Stamina.

I.v.m. netwerkproblemen nog niet in 360, dus maar ouderwets op deze manier.

Hartelijke groet,

5.1.2.e

From: "5.1.2.e"
Sent: Thu, 7 Aug 2025 11:06:21 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: Uitspraak genetische diversiteit

33 van 33

Hoi 5.1.2.e

Ik heb vanochtend met de juristen overleg gehad over de uitspraak van deze week.

We kunnen starten met het afschot als er een werkprotocol ligt waarin aangegeven wordt dat en hoe wij monsters nemen van de herten en waarin ook benoemd wordt hoe de monsters tot advies komen.

Ik zal daar maandag een aftrap voor maken zodat we die komende week samen met Marjolijn kunnen afronden.

Vanmiddag moeten we dus goed helder krijgen hoe we de monsters afnemen en opslaan.

Ik sluit vanmiddag digitaal aan zodat ik er de hele tijd bij kan zijn.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Staatsbosbeheer

5.1.2.e Flevoland

5.1.2.e [@staatsbosbeheer.nl](mailto:5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl) | www.staatsbosbeheer.nl

06

5.1.2.e
✕ [@staatsbosbeheer](https://www.instagram.com/staatsbosbeheer) | ✕ [facebook.com/staatsbosbeheer](https://www.facebook.com/staatsbosbeheer) | ✕ [staatsbosbeheer1](https://www.youtube.com/channel/UC...) | ✕ [staatsbosbeheer](https://www.youtube.com/channel/UC...)

Magische momenten: **Het zit in onze natuur.**

Kijk op <http://bit.ly/VjXti3>

